

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 10ης Ιουλίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Οδηγία 95/46/ΕΚ – Πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας – Άρθρο 3 – Συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα μέλη θρησκευτικής κοινότητας στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα – Άρθρο 2, στοιχείο γ' – Έννοια του “αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” – Άρθρο 2, στοιχείο δ' – Έννοια του “υπευθύνου της επεξεργασίας” – Άρθρο 10, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Στην υπόθεση C-25/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Φινλανδία) με απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιανουαρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης που κίνησε ο

Tietosuojavaltuutettu

παρισταμένης της:

Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyskunta,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Α. Tizzano, Αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz (εισηγητή), J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský, E. Levits και C. Vajda, προέδρους τμήματος, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe και Κ. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: C. Strömholm, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 28ης Νοεμβρίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο tietosuojavaltuutettu, εκπροσωπούμενος από τον R. Aarnio,
- η Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyskunta, εκπροσωπούμενη από τον S. H. Brady, asianajaja, καθώς και από τον P. Muzny,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. Leppo,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Aalto, H. Kranenborg και D. Nardi,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Φεβρουαρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχεία γ' και δ', και του άρθρου 3 της οδηγίας 95/46/EΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 1995, L 281, σ. 31), υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας που κίνησε ο tietosuojavaltuutettu (Επόπτης προστασίας δεδομένων, Φινλανδία) σχετικά με τη νομιμότητα απόφασης της tietosuojalautakunta (Επιτροπής προστασίας δεδομένων, Φινλανδία) με την οποία απαγορευόταν στη Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdistys (θρησκευτική κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά, στο εξής: κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά) η συλλογή και η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της δραστηριότητας του κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα χωρίς να τηρούνται οι προϋποθέσεις της φινλανδικής νομοθεσίας για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 10, 12, 15, 26 και 27 της οδηγίας 95/46 έχουν ως εξής:
    - (10) [Εκτιμώντας] ότι στόχος των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι η διασφάλιση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, όπως επίσης αναγνωρίζεται στο άρθρο 8 της ευρωπαϊκής σύμβασης περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών[, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950,] καθώς και στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου· ότι, για το λόγο αυτό, η προσέγγιση των εν λόγω νομοθεσιών δεν πρέπει να οδηγήσει στην εξασθένηση της προστασίας που εξασφαλίζουν αλλά, αντιθέτως, πρέπει να έχει ως στόχο την κατοχύρωση υψηλού επιπέδου προστασίας στην Κοινότητα·
- [...]
- (12) [Εκτιμώντας] ότι οι αρχές περί προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εφόσον οι δραστηριότητες του υπευθύνου της επεξεργασίας εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου· ότι πρέπει να εξαιρούνται οι

επεξεργασίες που εκτελούνται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, όπως οι επεξεργασίες οι σχετικές με την αλληλογραφία και την τήρηση καταλόγων διευθύνσεων·

[...]

- (15) [Εκτιμώντας] ότι οι επεξεργασίες των δεδομένων αυτών καλύπτονται από την παρούσα οδηγία μόνον εφόσον είναι αυτοματοποιημένες ή εφόσον τα δεδομένα περιλαμβάνονται ή προορίζονται να περιληφθούν σε αρχείο διαρθρωμένο σύμφωνα με ειδικά, όσον αφορά τα πρόσωπα, κριτήρια, ώστε να είναι ευχερής η πρόσβαση στα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα·

[...]

- (26) [Εκτιμώντας] ότι οι αρχές της προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε πληροφορία [π]ου αφορά πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί· ότι, για να διαπιστωθεί αν η ταυτότητα ενός προσώπου μπορεί να εξακριβωθεί, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των μέσων που μπορούν ευλόγως να χρησιμοποιηθούν, είτε από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας, είτε από τρίτο, για να εξακριβωθεί η ταυτότητα του εν λόγω προσώπου· [...]

- (27) [Εκτιμώντας] ότι η προστασία του ατόμου πρέπει να ισχύει τόσο για την αυτοματοποιημένη όσο και για την διά της χειρός επεξεργασία δεδομένων· ότι το πεδίο εφαρμογής της προστασίας αυτής δεν πρέπει πράγματι να εξαρτάται από τις χρησιμοποιούμενες τεχνικές, δεδομένου ότι αυτό θα δημιουργούσε σοβαρούς κινδύνους καταστρατήγησης· ότι, ωστόσο, όσον αφορά την διά χειρός επεξεργασία, καλύπτονται από την οδηγία μόνον τα αρχεία και όχι οι μη διαρθρωμένοι φάκελοι· ότι, ιδίως, το περιεχόμενο ενός αρχείου πρέπει να είναι δι[ι]αρθρωμένο σύμφωνα με ειδικά κριτήρια ώστε να επιτρέπεται η ευχερής πρόσβαση των ατόμων στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα· ότι, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 2 στοιχείο γ), τα διάφορα κριτήρια για τον καθορισμό των στοιχείων ενός διαρθρωμένου συνόλου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τα διάφορα κριτήρια που διέπουν την πρόσβαση στο σύνολο αυτό, μπορούν να θεσπίζονται από κάθε κράτος μέλος· ότι συνεπώς ένας φάκελος ή σύνολο φακέλων, καθώς και το εξώφυλλό τους, εφόσον δεν είναι διαρθρωμένοι σύμφωνα με ειδικά κριτήρια, δεν εμπίπτουν σε καμία περίπτωση στην παρούσα οδηγία».

- 4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, την προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.»

- 5 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- α) “δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα”, κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί “το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα”· ως πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί λογίζεται το πρόσωπο εκείνο που μπορεί να προσδιοριστεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσοτέρων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από φυσική, βιολογική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική άποψη·
- β) “επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” “επεξεργασία”, κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιούνται με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων διαδικασιών και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώρηση, η

οργάνωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η τροποποίηση, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η ανακοίνωση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η εναρμόνιση ή ο συνδυασμός, καθώς και το κλείδωμα, η διαγραφή ή η καταστροφή·

- γ) “αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” “αρχείο”, κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσιτών με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο είτε αποκεντρωμένο είτε κατανεμημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση·
- δ) “υπεύθυνος της επεξεργασίας”, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος φορέας που μόνος ή από κοινού με άλλους καθορίζει τους στόχους και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Όταν οι στόχοι και ο τρόπος της επεξεργασίας καθορίζονται από νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, εθνικές ή κοινοτικές, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή τα ειδικά κριτήρια για τον ορισμό του μπορούν να καθορίζονται από το εθνικό ή το κοινοτικό δίκαιο·

[...]».

- 6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας εφαρμόζονται στην αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.

2. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν εφαρμόζονται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα:

- η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως οι δραστηριότητες που προβλέπονται στις διατάξεις των τίτλων V και VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και, εν πάση περιπτώσει, στην επεξεργασία δεδομένων που αφορά τη δημόσια ασφάλεια, την εθνική άμυνα, την ασφάλεια του κράτους (συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής ευημερίας του, εφόσον η επεξεργασία αυτή συνδέεται με θέματα ασφάλειας του κράτους) και τις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου,
- η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων.»

Το φινλανδικό δίκαιο

- 7 Η οδηγία 95/46 μεταφέρθηκε στο φινλανδικό δίκαιο με τον henkilötietolaki (523/1999) [νόμο για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (523/1999), στο εξής: νόμος 523/1999].

- 8 Το άρθρο 2 του νόμου αυτού φέρει τον τίτλο «Soveltamisala» (πεδίο εφαρμογής) και στο δεύτερο και το τρίτο εδάφιο προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών νόμος έχει εφαρμογή στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο παρών νόμος εφαρμόζεται επίσης στις λοιπές επεξεργασίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εφόσον τα δεδομένα αυτά αποτελούν ή πρόκειται να αποτελέσουν αρχείο που περιέχει προσωπικά δεδομένα ή τμήμα τέτοιου αρχείου.

Δεν εμπίπτει στον παρόντα νόμο η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην οποία προβαίνει φυσικό πρόσωπο αποκλειστικά για προσωπικούς σκοπούς ή για συνήθεις ιδιωτικούς σκοπούς παρόμοιας φύσεως.»

- 9 Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του νόμου 523/1999 ορίζει το «αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» ως «συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποτελείται από καταχωρίσεις οι οποίες ομαδοποιούνται λόγω του σκοπού για τον οποίο προορίζονται και η επεξεργασία των οποίων γίνεται εν όλω ή εν μέρει με τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων επεξεργασίας δεδομένων ή οι οποίες έχουν οργανωθεί με τη μορφή δελτίων, καταλόγων ή με παρόμοιο τρόπο, προκειμένου να είναι δυνατή η ευχερής εύρεση των δεδομένων που αφορούν συγκεκριμένο πρόσωπο χωρίς να απαιτείται υπέρογκο κόστος».
- 10 Κατά το άρθρο 44 του νόμου αυτού, η Επιτροπή προστασίας δεδομένων δύναται, κατόπιν αιτήματος του Επόπτη προστασίας δεδομένων, να απαγορεύσει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που παραβιάζει τον νόμο αυτόν ή διατάξεις και ρυθμίσεις που έχουν θεσπιστεί δυνάμει του νόμου αυτού και να τάξει στους ενδιαφερόμενους προθεσμία για την άρση της παράνομης ενέργειας ή την παύση της παραλείψεως που διαπιστώθηκε.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Στις 17 Σεπτεμβρίου 2013, η Επιτροπή προστασίας δεδομένων εξέδωσε, κατόπιν αιτήματος του Επόπτη προστασίας δεδομένων, απόφαση με την οποία απαγορεύθηκε στην κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά η συλλογή και η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της ασκούμενης από τα μέλη της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, χωρίς την τήρηση των νόμιμων προϋποθέσεων επεξεργασίας τέτοιων δεδομένων που προβλέπονται στα άρθρα 8 και 12 του νόμου 523/1999. Η Επιτροπή προστασίας δεδομένων, στηριζόμενη στο άρθρο 44, παράγραφος 2, του νόμου αυτού υποχρέωσε, επίσης, την εν λόγω κοινότητα να μεριμνήσει ώστε, εντός προθεσμίας έξι μηνών, να παύσουν να συλλέγονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για τις ανάγκες της κοινότητας χωρίς να τηρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις.
- 12 Στην αιτιολογία της απόφασής της η Επιτροπή προστασίας δεδομένων ανέφερε ότι η συλλογή των επίμαχων δεδομένων από τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά αποτελούσε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό την έννοια του εν λόγω νόμου και ότι οι υπεύθυνοι της επεξεργασίας ήταν η κοινότητα αυτή από κοινού με τα μέλη της.
- 13 Η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά προσέφυγε κατά της απόφασης της Επιτροπής προστασίας δεδομένων ενώπιον του Helsingin hallinto-oikeus (διοικητικού πρωτοδικείου Ελσίνκι, Φινλανδία). Με απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014 το δικαστήριο αυτό ακύρωσε την εν λόγω απόφαση, κρίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά δεν ήταν υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό την έννοια του νόμου 523/1999 και ότι η δραστηριότητά της δεν αποτελούσε παράνομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- 14 Ο Επόπτης προστασίας δεδομένων προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Korkein hallinto-oikeus (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Φινλανδία).
- 15 Σύμφωνα με όσα δέχθηκε το δικαστήριο αυτό, τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά, στο πλαίσιο της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, κρατούν σημειώσεις για τις επισκέψεις που πραγματοποιούν σε πρόσωπα άγνωστα στους ίδιους ή στην εν λόγω κοινότητα. Στα συλλεγόμενα δεδομένα μπορούν να περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, το όνομα και η διεύθυνση των προσώπων τα οποία προσεγγίζονται, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και την οικογενειακή τους κατάσταση. Τα δεδομένα αυτά συλλέγονται εν είδει υπομνηστικού σημειώματος και με σκοπό να είναι δυνατή η εύρεσή τους για μελλοντική ενδεχόμενη επίσκεψη, χωρίς τα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα να έχουν συναίνεση ούτε να έχουν ενημερωθεί σχετικά.
- 16 Σύμφωνα, πάντα, με τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά έχει δώσει κατευθυντήριες γραμμές στα μέλη της σχετικά με τις σημειώσεις αυτές, οι δε κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνονται σε ένα τουλάχιστον από τα φυλλάδια που έχει εκδώσει για

τη δραστηριότητα του κηρύγματος. Η κοινότητα αυτή και οι τοπικές δομές που εξαρτώνται από αυτή οργανώνουν και συντονίζουν την ασκούμενη από τα μέλη τους δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, καταρτίζοντας, μεταξύ άλλων, χάρτες βάσει των οποίων κατανέμονται οι περιοχές στα μέλη που μετέχουν στη δραστηριότητα κηρύγματος και καταγράφοντας τα μέλη αυτά και τον αριθμό των εντύπων της κοινότητας τα οποία μοίρασαν. Οι τοπικές δομές της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά διαχειρίζονται επίσης κατάλογο των προσώπων που έχουν ζητήσει να μη δέχονται πλέον επισκέψεις μελών της κοινότητας για κήρυγμα, και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτό, ο οποίος ονομάζεται «κατάλογος απαγορεύσεων», χρησιμοποιούνται από τα μέλη της εν λόγω κοινότητας. Τέλος, κατά το παρελθόν η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά διέθετε στα μέλη της έντυπα για τη συλλογή των δεδομένων αυτών στο πλαίσιο της δραστηριότητας κηρύγματος. Ωστόσο, κατόπιν σύστασης του Επόπτη προστασίας δεδομένων, τα έντυπα αυτά έπαψαν να χρησιμοποιούνται.

- 17 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, κατά τους ισχυρισμούς της ίδιας της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά, η κοινότητα δεν απαιτεί από τα επιφορτισμένα με το κήρυγμα μέλη της να συλλέγουν δεδομένα και, σε περίπτωση που παρ' όλα αυτά πραγματοποιείται μια τέτοια συλλογή, δεν γνωρίζει ούτε το είδος των σημειώσεων που τηρήθηκαν, οι οποίες εν τέλει αποτελούν προσωπικές, άτυπες σημειώσεις, ούτε ποιο μέλος της συνέλεξε τα δεδομένα.
- 18 Όσον αφορά την ανάγκη υποβολής της υπό κρίση αίτησης προδικαστικής απόφασης, το Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) φρονεί ότι η εξέταση της υπόθεσης της κύριας δίκης απαιτεί να ληφθούν υπόψη, αφενός, τα δικαιώματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, αφετέρου, η θρησκευτική ελευθερία και η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, τα οποία κατοχυρώνονται τόσο από τον Χάρτη και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών όσο και από το φινλανδικό Σύνταγμα.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο τείνει προς την άποψη ότι η δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα εκ μέρους μελών θρησκευτικής κοινότητας όπως η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά δεν εμπίπτει στις δραστηριότητες που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46 βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής. Τίθεται, ωστόσο, το ζήτημα αν η δραστηριότητα αυτή έχει αποκλειστικά προσωπικό ή οικιακό χαρακτήρα, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας. Ως προς το ζήτημα αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, εν προκειμένω, τα δεδομένα που συλλέγονται είναι κάτι περισσότερο από απλές σημειώσεις σε ένα ευρετήριο διευθύνσεων, καθώς οι εν λόγω σημειώσεις αφορούν αγνώστους και περιλαμβάνουν ευαίσθητα δεδομένα σχετικά με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Θα πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη το γεγονός ότι η δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα αποτελεί σημαντική μορφή δράσης για την κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά, που οργανώνεται και συντονίζεται από την κοινότητα αυτή και από τις τοπικές δομές της.
- 20 Περαιτέρω, στο μέτρο που τα επίμαχα στην κύρια δίκη συλλεγόμενα δεδομένα υπόκεινται σε μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία, πρέπει να εξετασθεί, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο γ', της ίδιας οδηγίας, αν το σύνολο των εν λόγω δεδομένων αποτελεί αρχείο, υπό την έννοια των διατάξεων αυτών. Βάσει των πληροφοριών που παρασχέθηκαν από την κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά, τα εν λόγω δεδομένα δεν της γνωστοποιούνται, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να γνωρίζει με βεβαιότητα τη φύση και την έκταση των συλλεγόμενων δεδομένων. Ωστόσο, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι σκοπός της συλλογής και της μεταγενέστερης επεξεργασίας των επίμαχων στην κύρια δίκη δεδομένων είναι να καθίσταται δυνατή η ευχερής εύρεση για μελλοντική χρήση των δεδομένων που αφορούν συγκεκριμένο πρόσωπο ή συγκεκριμένη διεύθυνση. Τα συλλεγόμενα δεδομένα δεν είναι πάντως διαρθρωμένα υπό μορφή δελτίων.

- 21 Σε περίπτωση που η επίμαχη στην κύρια δίκη επεξεργασία δεδομένων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ανακύπτει το ερώτημα αν η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη της επεξεργασίας αυτής, υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας. Η νομολογία του Δικαστηρίου, όπως διαμορφώθηκε με την απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317), ορίζει ευρέως την έννοια του «υπευθύνου της επεξεργασίας». Περαιτέρω, από τη γνωμοδότηση 1/2010, της 16ης Φεβρουαρίου 2010, για τις έννοιες «υπεύθυνος της επεξεργασίας» και «εκτελών την επεξεργασία», που εκδόθηκε από την ομάδα εργασίας του άρθρου 29 της οδηγίας 95/46, προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, ιδίως, η εξουσία πραγματικού ελέγχου και η αντίληψη που έχει το πρόσωπο του οποίου τα δεδομένα υπόκεινται σε επεξεργασία σχετικά με το ποιος είναι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας.
- 22 Εν προκειμένω, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά οργανώνει, συντονίζει και ενθαρρύνει τη δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα και ότι στα φυλλάδιά της παρέθεσε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη συλλογή των δεδομένων στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής. Εξάλλου, ο Επόπτης προστασίας δεδομένων διαπίστωσε ότι η κοινότητα αυτή έχει πραγματική εξουσία καθορισμού των μεθόδων επεξεργασίας των δεδομένων καθώς και την εξουσία να απαγορεύει ή να περιορίζει την εν λόγω επεξεργασία και ότι έχει προηγουμένως προσδιορίσει τους στόχους και τον τρόπο της επεξεργασίας, παρέχοντας κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη συλλογή. Περαιτέρω, τα έντυπα που χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν μαρτυρούν επίσης την έντονη ανάμειξη της κοινότητας αυτής στην επεξεργασία των δεδομένων.
- 23 Ωστόσο, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά μπορούν να αποφασίσουν τα ίδια να συλλέγουν δεδομένα και να καθορίσουν τις λεπτομέρειες της συλλογής τους. Εξάλλου, η κοινότητα δεν συλλέγει η ίδια δεδομένα ούτε έχει πρόσβαση στα δεδομένα που συλλέγονται από τα μέλη της, με εξαίρεση τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στον λεγόμενο κατάλογο «απαγορεύσεων». Οι περιστάσεις αυτές δεν θα απέκλειαν, ωστόσο, το ενδεχόμενο να υπάρχουν περισσότεροι υπεύθυνοι της επεξεργασίας, με διαφορετική αποστολή και ευθύνη ο καθένας.
- 24 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχουν οι εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας [95/46] που προβλέπονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας την έννοια ότι δεν εμπίπτουν στο εν λόγω πεδίο εφαρμογής η συλλογή και οποιαδήποτε άλλη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στην οποία προβαίνουν τα μέλη θρησκευτικής κοινότητας με αφορμή το κήρυγμα που πραγματοποιούν από πόρτα σε πόρτα; Ποια σημασία έχει, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας [95/46], αφενός, το γεγονός ότι η δραστηριότητα κηρύγματος, στο πλαίσιο της οποίας συλλέγονται τα δεδομένα, οργανώνεται από τη θρησκευτική ομάδα και τις τοπικές δομές της και, αφετέρου, ότι πρόκειται παράλληλα για άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων από τα μέλη της θρησκευτικής κοινότητας σε προσωπικό επίπεδο;
- 2) Έχει ο ορισμός του “αρχείου” στο άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας [95/46], λαμβανομένων υπόψη και των αιτιολογικών σκέψεων 26 και 27 της οδηγίας, την έννοια ότι το σύνολο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που συλλέγονται με μη αυτοματοποιημένο τρόπο στο πλαίσιο της προαναφερθείσας δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα (ονοματεπώνυμο και διεύθυνση καθώς και άλλα ενδεχόμενα δεδομένα και χαρακτηριστικά που αφορούν κάποιο άτομο)
- α) δεν συνιστά αρχείο με την ως άνω έννοια, δεδομένου ότι δεν αφορά δελτία, ειδικούς καταλόγους ή παρόμοια συστήματα αρχειοθετήσεως που διευκολύνουν την αναζήτηση, όπως ρητώς ορίζει ο [νόμος 523/1999], ή

- β) συνιστά αρχείο με την έννοια αυτή, καθόσον, λαμβανομένου υπόψη και του σκοπού για τον οποίο συλλέγονται τα δεδομένα αυτά, η αναζήτηση των πληροφοριών που είναι απαραίτητες για μεταγενέστερη χρήση είναι πράγματι ευχερής και χωρίς να απαιτείται υπέρογκο κόστος, όπως προβλέπεται από τον [νόμο 523/1999];
- 3) Έχει η περιλαμβανόμενη στο άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας [95/46] έκφραση "[...] που μόνος ή από κοινού με άλλους καθορίζει τους στόχους και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα [...]" την έννοια ότι θρησκευτική κοινότητα που οργανώνει δραστηριότητα στο πλαίσιο της οποίας συλλέγονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (μεταξύ άλλων κατανέμοντας τις περιοχές δράσης των επιφορτισμένων με το κήρυγμα, παρακολουθώντας την υλοποίηση της δραστηριότητας και τηρώντας κατάλογο των προσώπων που δεν επιθυμούν να τα επισκεφθούν οι επιφορτισμένοι με το κήρυγμα) μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων, σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιούν τα μέλη της, παρά το γεγονός ότι η θρησκευτική κοινότητα ισχυρίζεται ότι πρόσβαση στα συλλεγόμενα δεδομένα έχουν μόνο τα μέλη που είναι επιφορτισμένα με το κήρυγμα;
- 4) Έχει το προαναφερόμενο άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας [95/46] την έννοια ότι η θρησκευτική κοινότητα μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων μόνον αν προβαίνει και σε άλλες, ειδικότερες ενέργειες, όπως παροχή εντολών ή έγγραφων οδηγιών, με τις οποίες κατευθύνει τη διαδικασία συλλογής δεδομένων, ή αρκεί η θρησκευτική κοινότητα να έχει ουσιαστικό ρόλο στην καθοδήγηση της δραστηριότητας των μελών της;

Απάντηση επί του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος απαιτείται μόνο σε περίπτωση που, υπό το πρίσμα των απαντήσεων στο πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, η οδηγία [95/46] είναι εφαρμοστέα. Απάντηση επί του τετάρτου ερωτήματος απαιτείται μόνο σε περίπτωση που στο τρίτο ερώτημα δοθεί η απάντηση ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας [95/46] σε περίπτωση θρησκευτικής κοινότητας.»

Επί των αιτημάτων επανάληψης της προφορικής διαδικασίας

- 25 Η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά, με δύο δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 12 Δεκεμβρίου 2017 και στις 15 Φεβρουαρίου 2018, ζήτησε να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Προς στήριξη της πρώτης από αυτές τις αιτήσεις, η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση δεν της δόθηκε η δυνατότητα να απαντήσει στις παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία, ορισμένες από τις οποίες δεν ανταποκρίνονταν στα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης. Όσον αφορά τη δεύτερη από αυτές τις αιτήσεις, η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στηρίζονται σε ασαφή ή ενδεχομένως και παραπλανητικά πραγματικά στοιχεία, ορισμένα από τα οποία δεν περιλαμβάνονταν στην αίτηση προδικαστικής απόφασης.
- 26 Κατά το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί, οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ή ακόμη όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερομένων.
- 27 Εν προκειμένω δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση. Ειδικότερα, με τις αιτήσεις της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά για επανάληψη της προφορικής διαδικασίας δεν προβάλλεται κανένα νέο επιχείρημα βάσει του οποίου θα έπρεπε να κριθεί η παρούσα υπόθεση. Εξάλλου, τόσο ο διάδικος

αυτός όσο και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέβαλαν, κατά τη διάρκεια τόσο της γραπτής όσο και της προφορικής διαδικασίας, τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχεία γ' και δ', και του άρθρου 3 της οδηγίας 95/46, υπό το πρίσμα του άρθρου 10 του Χάρτη, τα οποία αποτελούν το αντικείμενο των προδικαστικών ερωτημάτων.

- 28 Όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, υπενθυμίζεται ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ το αιτούν δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να προσδιορίσει το πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών στο οποίο εντάσσονται τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, διάδικος της κύριας δίκης δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι ορισμένα από τα πραγματικά δεδομένα στα οποία στηρίζονται τα επιχειρήματα των λοιπών ενδιαφερομένων του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή και η ίδια η ανάλυση του γενικού εισαγγελέα είναι ανακριβή, προκειμένου να δικαιολογήσει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας βάσει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 26ης Ιουνίου 2008, *Burda*, C-284/06, EU:C:2008:365, σκέψεις 44, 45 και 47).
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, εκτιμά ότι διαθέτει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για να δώσει απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο και ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν χρειάζεται να επιλυθεί βάσει επιχειρημάτων επί των οποίων δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων. Συνεπώς, οι αιτήσεις επανάληψης της προφορικής διαδικασίας πρέπει να απορριφθούν.

Επί του παραδεκτού της αίτησης προδικαστικής απόφασης

- 30 Η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής απόφασης είναι απαράδεκτη. Αμφισβητεί τα κύρια πραγματικά περιστατικά επί των οποίων στηρίζεται η αίτηση προδικαστικής απόφασης και υποστηρίζει, περαιτέρω, ότι η αίτηση αυτή αφορά τη συμπεριφορά ορισμένων μελών της, τα οποία δεν είναι διάδικοι στην κύρια δίκη. Συνεπώς, η εν λόγω αίτηση αφορά πρόβλημα υποθετικής φύσεως.
- 31 Επιβάλλεται, επ' αυτού, η επισήμανση ότι εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που θα εκδοθεί να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δίκης του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει σε αυτά. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψεις 24 και 25 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Εν προκειμένω, η διάταξη περί παραπομπής περιέχει επαρκή πραγματικά και νομικά στοιχεία για την κατανόηση τόσο των προδικαστικών ερωτημάτων όσο και της εμβέλειάς τους. Επιπλέον, και σημαντικότερο, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι είναι υποθετικής φύσεως, συγκεκριμένα για τον λόγο ότι τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά, των οποίων η δραστηριότητα συλλογής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί τη βάση των προδικαστικών ερωτημάτων, δεν είναι διάδικοι στην κύρια δίκη. Συγκεκριμένα, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι σκοπός των προδικαστικών ερωτημάτων είναι να

παράσχουν στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να κρίνει αν η ίδια η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπεύθυνη, υπό την έννοια της οδηγίας 95/46, της συλλογής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από τα μέλη της στο πλαίσιο της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα.

- 33 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση προδικαστικής απόφασης είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 34 Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 95/46, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από μέλη θρησκευτικής κοινότητας στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα και η μεταγενέστερη επεξεργασία των δεδομένων αυτών αποτελούν επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής ή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από φυσικά πρόσωπα στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας.
- 35 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να υπομνησθεί καταρχάς ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφος 1, και από την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 95/46, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, ιδίως δε της ιδιωτικής τους ζωής, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (αποφάσεις της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google, C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψη 66, και της 5ης Ιουνίου 2018, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein, C-210/16, EU:C:2018:388, σκέψη 26).
- 36 Το άρθρο 3 της οδηγίας 95/46, που προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι οι διατάξεις της οδηγίας αυτής εφαρμόζονται στην αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.
- 37 Το άρθρο 3 προβλέπει, ωστόσο, στην παράγραφο 2, δύο εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, οι οποίες πρέπει να ερμηνεύονται στενά (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Rynes, C-212/13, EU:C:2014:2428, σκέψη 29, και της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, Ruškár, C-73/16, EU:C:2017:725, σκέψη 38). Πέραν τούτου, η οδηγία 95/46 δεν προβλέπει άλλο περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Satakunnan Markkinapörssi και Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, σκέψη 46).
- 38 Πρώτον, όσον αφορά την εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 95/46, έχει κριθεί ότι οι δραστηριότητες που μνημονεύονται ως παραδείγματα στη διάταξη αυτή είναι, σε όλες τις περιπτώσεις, δραστηριότητες που ασκούνται από τα κράτη ή από τις κρατικές αρχές και δεν αφορούν τους τομείς δραστηριότητας των ιδιωτών. Οι δραστηριότητες αυτές αποσκοπούν να ορίσουν το εύρος της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτή εξαίρεσης, οπότε η εν λόγω εξαίρεση εφαρμόζεται μόνο στις δραστηριότητες οι οποίες μνημονεύονται ρητώς στη διάταξη αυτή ή μπορούν να υπαχθούν στην ίδια κατηγορία (αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2003, Lindqvist, C-101/01, EU:C:2003:596, σκέψεις 43 και 44· της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Satakunnan Markkinapörssi και Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, σκέψη 41, καθώς και της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, Ruškár, C-73/16, EU:C:2017:725, σκέψεις 36 και 37).

- 39 Εν προκειμένω, όμως, η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά, στο πλαίσιο της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, εμπίπτει αποκλειστικά στο πλαίσιο θρησκευτικής πρωτοβουλίας ιδιωτών. Συνεπώς, η δραστηριότητα αυτή δεν αποτελεί δραστηριότητα κρατικών αρχών και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να εξομοιωθεί με τις δραστηριότητες που μνημονεύονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 95/46.
- 40 Δεύτερον, όσον αφορά την εξαίρεση που θεσπίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 95/46, με τη διάταξη αυτή εξαιρείται από την εφαρμογή της οδηγίας η επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων όχι απλώς προσωπικών ή οικιακών αλλά «αποκλειστικά» προσωπικών ή οικιακών (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Ryněš, C-212/13, EU:C:2014:2428, σκέψη 30).
- 41 Η έκφραση «προσωπικών ή οικιακών», κατά την εν λόγω διάταξη, αναφέρεται στη δραστηριότητα του προσώπου το οποίο επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και όχι στο πρόσωπο του οποίου τα δεδομένα υπόκεινται σε επεξεργασία (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Ryněš, C-212/13, EU:C:2014:2428, σκέψεις 31 και 33).
- 42 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 95/46 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά αποκλειστικά τις δραστηριότητες οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των ιδιωτών. Συναφώς, μια δραστηριότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί αποκλειστικά προσωπική ή οικιακή, υπό την έννοια της διάταξης αυτής, όταν σκοπός της είναι να δώσει σε απροσδιόριστο αριθμό ατόμων πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή όταν η δραστηριότητα αυτή εκτείνεται, έστω και εν μέρει, στον δημόσιο χώρο και, ως εκ τούτου, εξέρχεται από την ιδιωτική σφαίρα αυτού που προβαίνει στην επεξεργασία των δεδομένων (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2003, Lindqvist, C-101/01, EU:C:2003:596, σκέψη 47· της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Satakunnan Markkinapörssi και Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, σκέψη 44, καθώς και της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Ryněš, C-212/13, EU:C:2014:2428, σκέψεις 31 και 33).
- 43 Στο μέτρο που η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα φαίνεται ότι πραγματοποιείται στο πλαίσιο της άσκησης της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα εκ μέρους των μελών της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά, πρέπει να κριθεί αν μια τέτοια δραστηριότητα έχει αποκλειστικά προσωπικό ή οικιακό χαρακτήρα υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 95/46.
- 44 Συναφώς, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, στο πλαίσιο της οποίας συλλέγονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά, σκοπεί, ως εκ της φύσεώς της, στη διάδοση της πίστης της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά σε πρόσωπα τα οποία, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 40 των προτάσεών του, δεν ανήκουν στην «εστία» των προσώπων που προβαίνουν στο κήρυγμα. Συνεπώς, η δραστηριότητα αυτή εξέρχεται της ιδιωτικής σφαίρας των προσώπων που προβαίνουν στο κήρυγμα.
- 45 Περαιτέρω, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει επίσης ότι ορισμένα από τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται από τα εν λόγω μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά διαβιβάζονται από αυτά στις τοπικές δομές της κοινότητας αυτής, οι οποίες τηρούν, βάσει των δεδομένων αυτών, καταλόγους των προσώπων που δεν επιθυμούν να δέχονται επισκέψεις από τα εν λόγω μέλη. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας κηρύγματος, τα μέλη αυτά καθιστούν, συνεπώς, ορισμένα, τουλάχιστον, από τα δεδομένα που συλλέγουν διαθέσιμα σε απροσδιόριστο, ενδεχομένως, αριθμό προσώπων.

- 46 Ως προς το ζήτημα αν η δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα μπορεί να αποκτά αποκλειστικά προσωπικό ή οικιακό χαρακτήρα λόγω του ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριότητας σχετικής με την άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων, υπενθυμίζεται ότι το δικαίωμα στην ελευθερία συνείδησης και θρησκείας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, του Χάρτη, συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, την ελευθερία κάθε προσώπου να εκδηλώνει το θρησκευμά του ή τις πεποιθήσεις του, ατομικά ή συλλογικά, δημόσια ή κατ' ιδίαν, με τη λατρεία, την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και τις τελετές.
- 47 Ο Χάρτης δέχεται μια ευρεία έννοια του χρησιμοποιούμενου στη διάταξη αυτή όρου «θρησκεία», που καλύπτει τόσο το *forum internum*, δηλαδή την ύπαρξη πεποιθήσεων, όσο και το *forum externum*, δηλαδή τη δημόσια εκδήλωση της θρησκευτικής πίστewς (απόφαση της 29ης Μαΐου 2018, *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen* κ.λπ., C-426/16, EU:C:2018:335, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 48 Περαιτέρω, δεδομένου ότι η ελευθερία εκδήλωσης του θρησκευμάτος ατομικά ή συλλογικά, δημόσια ή κατ' ιδίαν, μπορεί να λαμβάνει διάφορες μορφές, όπως η εκπαίδευση, η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και οι τελετές, η ελευθερία αυτή περιλαμβάνει επίσης το δικαίωμα κάθε προσώπου να προσπαθήσει να πείσει άλλα πρόσωπα, παραδείγματος χάριν μέσω κηρύγματος (αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 25ης Μαΐου 1993, *Κοκκινάκης κατά Ελλάδας*, CE:ECHR:1993:0525JUD001430788, § 31, καθώς και της 8ης Νοεμβρίου 2007, *Perry κατά Λετονίας*, CE:ECHR:2007:1108JUD003027303, § 52).
- 49 Ωστόσο, έστω και αν η δραστηριότητα κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα που ασκείται από τα μέλη θρησκευτικής κοινότητας προστατεύεται, κατά τα ανωτέρω, από το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Χάρτη ως έκφραση της πίστης του προσώπου ή των προσώπων που προβαίνουν στο κήρυγμα, τούτο δεν έχει ως αποτέλεσμα να αποκτά η δραστηριότητα αυτή χαρακτήρα αποκλειστικά προσωπικό ή οικιακό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 95/46.
- 50 Συγκεκριμένα, βάσει όσων εκτέθηκαν στις σκέψεις 44 και 45 της παρούσας απόφασης, η δραστηριότητα κηρύγματος υπερβαίνει την ιδιωτική σφαίρα του μέλους μιας θρησκευτικής κοινότητας το οποίο επιδίδεται στη δραστηριότητα αυτή.
- 51 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 95/46, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από μέλη θρησκευτικής κοινότητας στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα και η μεταγενέστερη επεξεργασία των δεδομένων αυτών δεν αποτελούν επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής ούτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από φυσικά πρόσωπα στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 52 Με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν στην κατ' άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 95/46 έννοια του «αρχείου» εμπίπτει σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, στα οποία περιλαμβάνονται ονόματα και διευθύνσεις καθώς και άλλες πληροφορίες σχετικές με τα πρόσωπα που προσεγγίζονται, εφόσον είναι, στην πράξη, δυνατή η ευχερής εύρεση των δεδομένων αυτών για μεταγενέστερη χρήση ή αν, προκειμένου να εμπίπτει στην ανωτέρω έννοια, το σύνολο αυτό πρέπει να περιλαμβάνει δελτία, ειδικούς καταλόγους ή άλλα συστήματα αναζήτησης πληροφοριών.

- 53 Όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, και από τις αιτιολογικές σκέψεις 15 και 27 της οδηγίας 95/46, η οδηγία αυτή διέπει τόσο την αυτοματοποιημένη όσο και τη διά χειρός επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ώστε να μην εξαρτάται η προστασία που παρέχει στα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα τυγχάνουν επεξεργασίας από τις χρησιμοποιούμενες τεχνικές και ώστε να αποτρέπεται ο κίνδυνος καταστρατήγησης ως προς την εν λόγω προστασία. Ωστόσο, από το άρθρο και τις αιτιολογικές σκέψεις που προαναφέρθηκαν προκύπτει επίσης ότι η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται στη διά χειρός επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μόνο εφόσον τα δεδομένα που τυγχάνουν επεξεργασίας περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.
- 54 Εν προκειμένω, εφόσον η επίμαχη στην κύρια δίκη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι μη αυτοματοποιημένη, τίθεται το ζήτημα κατά πόσο τα δεδομένα που υφίστανται την επεξεργασία αυτή περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο, υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', και του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46.
- 55 Συναφώς, από το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 95/46 προκύπτει ότι στην έννοια του «αρχείου» εμπίπτει «κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσιτών με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο είτε αποκεντρωμένο είτε κατανομημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση».
- 56 Βάσει του σκοπού που υπομνήσθηκε στη σκέψη 53 της παρούσας απόφασης, η διάταξη αυτή προβλέπει ευρύ ορισμό της έννοιας του «αρχείου», υπάγοντας σε αυτή «κάθε» διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- 57 Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 15 και 27 της οδηγίας 95/46, το περιεχόμενο ενός αρχείου πρέπει να είναι διαρθρωμένο, ώστε να καθίσταται δυνατή η ευχερής πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Περαιτέρω, παρότι το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής δεν προσδιορίζει τα κριτήρια βάσει των οποίων το αρχείο πρέπει να είναι διαρθρωμένο, από τις ίδιες αιτιολογικές σκέψεις προκύπτει ότι τα εν λόγω κριτήρια πρέπει να «αφορ[ούν] τα πρόσωπα». Συνεπώς, η επιταγή να είναι το σύνολο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα «διαρθρωμένο σύμφωνα με ειδικά κριτήρια» έχει ως μοναδικό σκοπό να καθιστά δυνατή την ευχερή εύρεση των δεδομένων που αφορούν ένα πρόσωπο.
- 58 Πέραν της επιταγής αυτής, το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 95/46 δεν προσδιορίζει ούτε τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να είναι διαρθρωμένο ένα αρχείο ούτε τη μορφή που πρέπει να έχει. Ειδικότερα, ούτε από τη διάταξη αυτή ούτε από άλλη διάταξη της ίδιας οδηγίας προκύπτει ότι τα επίμαχα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να περιλαμβάνονται σε δελτία ή ειδικούς καταλόγους ή σε άλλο σύστημα αναζήτησης, ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι υφίσταται αρχείο κατά την έννοια της οδηγίας αυτής.
- 59 Εν προκειμένω, από τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι τα δεδομένα που συλλέγονται στο πλαίσιο της επίμαχης στην κύρια δίκη δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα συλλέγονται εν είδει υπομνηστικού σημειώματος, βάσει γεωγραφικής κατανομής, ώστε να διευκολύνεται η διοργάνωση μελλοντικών επισκέψεων στα πρόσωπα που έχουν ήδη προσεγγιστεί κατά το παρελθόν. Στα δεδομένα αυτά, πέραν των πληροφοριών για το περιεχόμενο των συνομιλιών σχετικά με τις πεποιθήσεις του προσώπου που δέχεται την επίσκεψη, περιλαμβάνονται επίσης το όνομα και η διεύθυνση του εν λόγω προσώπου. Επιπλέον, οι πληροφορίες αυτές –ή τουλάχιστον ορισμένες εξ αυτών– χρησιμοποιούνται για να καταρτιστούν κατάλογοι τους οποίους διαχειρίζονται οι τοπικές δομές της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά και οι οποίοι αφορούν τα πρόσωπα που δεν επιθυμούν πλέον να δέχονται επισκέψεις μελών της κοινότητας αυτής για κήρυγμα.
- 60 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται στο πλαίσιο της επίμαχης στην κύρια δίκη δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα είναι διαρθρωμένα σύμφωνα με κριτήρια που έχουν γίνει δεκτά βάσει του σκοπού που επιδιώκεται με τη συλλογή αυτή, ο οποίος είναι η προετοιμασία μελλοντικών επισκέψεων και η διαχείριση των καταλόγων με τα

πρόσωπα που δεν επιθυμούν πλέον να δέχονται επισκέψεις. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, τα κριτήρια αυτά, στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, το όνομα και η διεύθυνση των προσώπων που δέχονται επίσκεψη, οι πεποιθήσεις τους και τυχόν επιθυμία τους να μη δεχτούν στο μέλλον επισκέψεις, επιλέγονται κατά τρόπον ώστε να καθίσταται δυνατή η ευχερής εύρεση των δεδομένων που αφορούν συγκεκριμένα πρόσωπα.

- 61 Το ζήτημα βάσει ποιου ακριβώς κριτηρίου και υπό ποια συγκεκριμένη μορφή έχει πράγματι διαρθρωθεί το σύνολο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που έχουν συλλεγεί από κάθε μέλος της κοινότητας που μετέχει στο κήρυγμα δεν ασκεί συναφώς επιρροή, στο μέτρο που το σύνολο αυτό καθιστά δυνατή την ευχερή εύρεση των δεδομένων που αφορούν συγκεκριμένο πρόσωπο που έχει δεχτεί επίσκεψη, πράγμα που αποκείται, εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει υπό το πρίσμα του συνόλου των περιστάσεων της υποθέσεως της κύριας δίκης.
- 62 Συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι στην κατ' άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 95/46 έννοια του «αρχείου» εμπίπτει σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, στα οποία περιλαμβάνονται ονόματα και διευθύνσεις καθώς και άλλες πληροφορίες σχετικές με τα πρόσωπα που προσεγγίζονται, εφόσον τα δεδομένα αυτά είναι διαρθρωμένα βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που καθιστούν δυνατή, στην πράξη, την ευχερή εύρεση των δεδομένων για μελλοντική χρήση. Για να εμπίπτει στην έννοια αυτή ένα τέτοιο σύνολο δεδομένων, δεν απαιτείται να περιλαμβάνει δελτία, ειδικούς καταλόγους ή άλλα συστήματα αναζήτησης πληροφοριών.

Επί του τρίτου και του τέταρτου ερωτήματος

- 63 Με το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να συνεξετασθούν, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι επιτρέπει να θεωρηθεί μια θρησκευτική κοινότητα, από κοινού με τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα, υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται από τα μέλη αυτά στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα που οργανώνεται, συντονίζεται και ενθαρρύνεται από την κοινότητα αυτή και αν προς τούτο απαιτείται η εν λόγω κοινότητα να έχει πρόσβαση στα δεδομένα ή να αποδεικνύεται ότι έχει δώσει στα μέλη της γραπτές κατευθυντήριες γραμμές ή εντολές σχετικά με την επεξεργασία αυτή.
- 64 Εν προκειμένω, η Επιτροπή προστασίας δεδομένων θεώρησε, με την επίμαχη στην κύρια δίκη απόφαση, την κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά, από κοινού με τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα, υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από τα μέλη αυτά στο πλαίσιο της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα. Δεδομένου ότι αμφισβητείται μόνον η ευθύνη της εν λόγω κοινότητας, δεν φαίνεται να τίθεται εν αμφιβόλω η ευθύνη των μελών που προβαίνουν στο κήρυγμα.
- 65 Όπως ρητώς προβλέπεται στο άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46, ως «υπεύθυνος της επεξεργασίας» νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, «μόν[ο] ή μαζί με άλλους», καθορίζει τους στόχους και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, η έννοια αυτή δεν αφορά κατ' ανάγκη ένα μόνο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, αλλά μπορεί να αφορά πολλούς φορείς που μετέχουν στην επεξεργασία αυτή, με αποτέλεσμα καθένας από τους φορείς αυτούς να υπόκειται στις διατάξεις που ισχύουν για την προστασία των δεδομένων (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein*, C-210/16, EU:C:2018:388, σκέψη 29).
- 66 Δεδομένου ότι σκοπός της διάταξης αυτής είναι να διασφαλίσει, με έναν ευρύ ορισμό της έννοιας του «υπευθύνου», αποτελεσματική και πλήρη προστασία των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα, η ύπαρξη από κοινού ευθύνης δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι η ευθύνη την οποία

υπέχουν οι διάφοροι φορείς που εμπλέκονται στην ίδια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι ισοδύναμη. Αντιθέτως, οι εν λόγω φορείς ενδέχεται να εμπλέκονται σε διαφορετικά στάδια της επεξεργασίας των δεδομένων και σε διαφορετικό βαθμό, με αποτέλεσμα το επίπεδο ευθύνης καθενός εξ αυτών να πρέπει να εκτιμάται αφού ληφθούν υπόψη όλες οι κρίσιμες περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein*, C-210/16, EU:C:2018:388, σκέψεις 28, 43 και 44).

- 67 Ως προς το ζήτημα αυτό, ούτε το γράμμα του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46 ούτε άλλη διάταξη της οδηγίας αυτής επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι ο καθορισμός των στόχων και του τρόπου της επεξεργασίας πρέπει να γίνεται με γραπτές κατευθυντήριες γραμμές ή εντολές εκ μέρους του υπευθύνου της επεξεργασίας.
- 68 Αντιθέτως, φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο επηρεάζει, για τους δικούς του σκοπούς, την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και μετέχει κατ' αυτόν τον τρόπο στον καθορισμό των στόχων και του τρόπου της επεξεργασίας, μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46.
- 69 Επίσης, η από κοινού ευθύνη διαφόρων φορέων για μία και την αυτή επεξεργασία, βάσει της διάταξης αυτής, δεν απαιτεί να έχουν όλοι οι εν λόγω φορείς πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein*, C-210/16, EU:C:2018:388, σκέψη 38).
- 70 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, εναπόκειται, βεβαίως, στα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά που μετέχουν στο κήρυγμα να εκτιμούν υπό ποιες συγκεκριμένες συνθήκες συλλέγουν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των προσώπων που επισκέπτονται, ποια ακριβώς δεδομένα συλλέγουν και με ποιον τρόπο προβαίνουν στη μεταγενέστερη επεξεργασία τους. Ωστόσο, όπως υπομνήσθηκε στις σκέψεις 43 και 44 της παρούσας απόφασης, η συλλογή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της άσκησης της δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, με την οποία τα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά που μετέχουν στο κήρυγμα διαδίδουν την πίστη της κοινότητάς τους. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, αυτή η δραστηριότητα κηρύγματος αποτελεί σημαντική μορφή δράσης για την κοινότητα αυτή, η οποία οργανώνεται, συντονίζεται και ενθαρρύνεται από την εν λόγω κοινότητα. Στο πλαίσιο αυτό, τα δεδομένα συλλέγονται εν είδει υπομνηστικού σημειώματος για μεταγενέστερη χρήση και μεταγενέστερη νέα τυχόν επίσκεψη. Τέλος, οι τοπικές δομές των μαρτύρων του Ιεχωβά τηρούν, βάσει των δεδομένων που τους διαβιβάζονται από τα μέλη που συμμετέχουν στο κήρυγμα, καταλόγους με τα πρόσωπα που δεν επιθυμούν πλέον να δέχονται επισκέψεις τέτοιων μελών.
- 71 Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τα πρόσωπα που δέχονται επίσκεψη και η μεταγενέστερη επεξεργασία των δεδομένων αυτών εξυπηρετούν τον σκοπό της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά που συνίσταται στη διάδοση της πίστης της και, ως εκ τούτου, πραγματοποιούνται από τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα για ίδιους σκοπούς της κοινότητας αυτής. Περαιτέρω, η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά δεν έχει απλώς γενική γνώση του ότι πραγματοποιείται αυτή η επεξεργασία δεδομένων για σκοπούς διάδοσης της πίστης της, αλλά οργανώνει και συντονίζει τη δραστηριότητα κηρύγματος στην οποία μετέχουν τα μέλη της, μεταξύ άλλων κατανέμοντας τους τομείς δραστηριοποίησης των μελών αυτών.
- 72 Υπ' αυτές τις συνθήκες, διαπιστώνεται ότι η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά ενθαρρύνει τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα να προβαίνουν, στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους αυτής, σε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- 73 Συνεπώς, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο συνάγεται ότι η κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά, οργανώνοντας, συντονίζοντας και ενθαρρύνοντας τη δραστηριότητα κηρύγματος στην οποία μετέχουν τα μέλη της με σκοπό τη διάδοση της πίστης της, μετέχει από

κοινού με τα μέλη αυτά στον καθορισμό των στόχων και του τρόπου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των προσώπων που προσεγγίζονται, πράγμα που απόκειται ωστόσο στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει, βάσει του συνόλου των περιστάσεων της υπόθεσης.

- 74 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από την αρχή της οργανωτικής αυτονομίας των θρησκευτικών κοινοτήτων, που απορρέει από το άρθρο 17 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, η υποχρέωση κάθε προσώπου να συμμορφώνεται προς τους κανόνες του ενωσιακού δικαίου περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν μπορεί να θεωρηθεί επέμβαση στην οργανωτική αυτονομία των εν λόγω κοινοτήτων (βλ, κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, σκέψη 58).
- 75 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι επιτρέπει να θεωρηθεί μια θρησκευτική κοινότητα, από κοινού με τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα, υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται από τα μέλη αυτά στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα που οργανώνεται, συντονίζεται και ενθαρρύνεται από την κοινότητα αυτή, χωρίς να απαιτείται η εν λόγω κοινότητα να έχει πρόσβαση στα δεδομένα ούτε να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι έχει δώσει στα μέλη της γραπτές κατευθυντήριες γραμμές ή εντολές σχετικά με την επεξεργασία αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 76 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από μέλη θρησκευτικής κοινότητας στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα και η μεταγενέστερη επεξεργασία των δεδομένων αυτών δεν αποτελούν επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής ούτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από φυσικά πρόσωπα στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της εν λόγω διάταξης.
- 2) Στην κατ' άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 95/46 έννοια του «αρχείου» εμπίπτει σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, στα οποία περιλαμβάνονται ονόματα και διευθύνσεις καθώς και άλλες πληροφορίες σχετικές με τα πρόσωπα που προσεγγίζονται, εφόσον τα δεδομένα αυτά είναι διαρθρωμένα βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που καθιστούν δυνατή, στην πράξη, την ευχερή εύρεση των δεδομένων για μελλοντική χρήση. Για να εμπίπτει στην έννοια αυτή ένα τέτοιο σύνολο δεδομένων, δεν απαιτείται να περιλαμβάνει δελτία, ειδικούς καταλόγους ή άλλα συστήματα αναζήτησης πληροφοριών.

- 3) Το άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, έχει την έννοια ότι επιτρέπει να θεωρηθεί μια θρησκευτική κοινότητα, από κοινού με τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα, υπεύθυνη της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται από τα μέλη αυτά στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα που οργανώνεται, συντονίζεται και ενθαρρύνεται από την κοινότητα αυτή, χωρίς να απαιτείται η εν λόγω κοινότητα να έχει πρόσβαση στα δεδομένα ούτε να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι έχει δώσει στα μέλη της γραπτές κατευθυντήριες γραμμές ή εντολές σχετικά με την επεξεργασία αυτή.

(υπογραφές)